

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияны (АКТ) пайдалану

ЖАРИЯЛАНДЫ
18.12.2021СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/112734/>

Каирбекова Сания, Хурметхан Малике

Оқыту мен оқуда ақпараттық-коммуникациялық технологияны (АКТ) пайдалану

Аннотация

Мақалада білім беру саласында ақпараттық технологияларды қолдану мәселесіне талдау берілген: түсінігі, мақсаты, түрлері мен формалары, қолдану бағыттары жазылған. Қазіргі цифрлық білім беру ортасының құрылымы берілген. Ақпараттық білім беру технологияларының оқу процесін жобалау мен жүзеге асырудағы мүмкіндіктері, білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде және уақыттың өзекті мәселелеріне жауап беруде жүзеге асыру ерекшеліктері анықталған. Ақпараттық технологиялардың оқу-тәрбиелік мүмкіндіктері туралы жазылған. Мақала жоғары оқу орындарының оқытушыларына, қосымша білім беру жүйесінің оқытушыларына, мектеп мұғалімдеріне, магистранттарға, педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттеріне және білім беру саласындағы басқа да қызметкерлерге арналған.

Кілтті сөздер: Ақпараттық-коммуникациялық технология, компьютер, презентация, ғаламтор, мультимедиялық тақта, графика, интерактив.

Бәрімізге белгілі, жыл сайын заманауи қоғам өміріміздің барлық дерлік салаларында дамып, ілгерілеуде. Осылайша, тек сіздің басыңызда сақталмайтын немесе қағазға «қолмен» жазылмайтын үлкен көлемдегі ақпараттың пайда болуына себеп болады. Ақпарат дегеніміз біздің ойымызша, адамдардың ұрпақтан-ұрпаққа, бір-біріне беретін,

жаңартып, өңдеп, толықтырып отыратын белгілі бір білім жүгі деп санаймыз. Өз білімін толықтыруға және бар білімін жетілдіруге ұмтылмайтын заманауи адамды елестету мүмкін емес. Себебі, қазіргі кезде ақпарат алудың көптеген көздері бар және ең алдымен, негізгі дереккөз, сонымен қатар қолжетімді және, мүмкін, алмастырылмайтын, бүгінде – ғаламтор болып келеді. Бүкіл әлемдік ғаламтор ғаламдық кеңістікті қамтиды және қазіргі уақытта ең күшті әсер ететін компьютерлік технологиялар барлық адамдарға ақпараттық қолдау көрсетуге мүмкіндік береді.

Білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) – ақпаратты жинау, беру және сақтау әдістері мен тәсілдері, сонымен қатар қазіргі білім беру үдерісі жүйесінде тікелей және кері тәртіпте мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесуі.

Қазіргі заманының әрбір ұстазы кем дегенде қарапайым АКТ дағдыларына ие болуы және оларды тәжірибеде қолдана білуі керек деп ойлаймыз және болашақта өзінің кәсіби қызметінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануда білімнің барлық түрлерін меңгеруге ұмтылуы керек. АКТ-ны қолданудағы маңызды құрылғының бірі — компьютер болып табылады, әрбір сыныптап барлық қажетті бағдарламалық қамтамасыз етулер және оған қатысты жабдықтар: проектор, мультимедиялық тақта, колонкалар және т.б. орнатылуы керек. Сабақта АКТ технологияларын пайдалана отырып, мұғалім балалардың ойлауын, есте сақтауын, зейінін, бақылауын, сөйлеуін дамыта алады. Балалар қорытынды жасау үшін ақпаратты пайдалануды үйренеді. АКТ-технологиялары оқуға деген оң ынтаны қалыптастырады, сабақта балалардың белсенділігін арттырады. Балаларға жарқын, ашық, ерекше нәрселер ұнайтындықтан, мультимедиялық презентацияларды, оқу мультфильмдерін, компьютерлік ойындармен қызықтыра аламыз.

АКТ технологияларын қолдана отырып, мектеп мұғалімдері оқудағы кемшіліктерді түзетуге тырысады, оқу іс-әрекеттерін түзетеді. Мұғалімдердің өздері балаларға арналған тесттер, даму бағдарламалары жасайды. Бәрімізге белгілі, бастауыш мектепте ауысуы кезінде баланың көңілі ойында болады, ал орта сынып буынына келген кезде АКТ құралдары арқылы оның оқуға деген зейінін оятуға болады деген ойдамыз. Оқу процесінде АКТ қолдану ойын және оқу іс-әрекетін біріктіруге мүмкіндік береді, осылайша одан әрі оқытудың негізі ретінде кіші сынып оқушысының мотивациясы мен танымдық белсенділігін қалыптастыруға көмектеседі. Бұл жаста балаларда визуалды-бейнелі ойлау басым болатындығын, ал кейбір оқушыларда — визуалды — тиімді – АКТ қолдану шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Мұндай жабдық ақпаратты көрнекі түрде беруге мүмкіндік береді және көпшілікке қол жетімді: презентациялар, слайд-шоулар, кестелер, бейне және аудио жазбалар, көрнекі қабылдау арқылы әлдеқайда жылдам және үлкен көлемде игерілетін қажетті материал. Мультимедиялық тақтаны пайдалану сабақты қызықты әрі көркем етеді, және біз білетіндей, баланың миы ақпаратты ойын-сауық түрінде берсе, жақсы

қабылдайды, сондықтан ұсынылған материал жеңіл қабылданады және жадында жақсы сақталады.

Ақпараттық — коммуникацияның дамуымен білім жаңа деңгейге көтерілгені бәрімізге мәлім. Әр түрлі ғаламтор көздерінен, әлемнің кез келген нүктесінен ақпарат алуға болады. Электрондық ресурстарға оңай қол жеткізу (кітапханалар, қоймалар, мұрағаттар, мәліметтер базасы және т.б.) Бүкіләлемдік ғаламтор сонымен қатар басқа да кең таралған АКТ технологияларын қолдануға мүмкіндік береді, мысалы: онлайн сабақтар, тесттер, олимпиадалар, курстар, конференциялар, кеңестер және басқалар. Бүкіләлемді «Коронавирус» індеті жаулауымен байланысты ақпараттық-коммуникациялық технологиялар қашықтықтан оқыту үшін таптырмас көмекші болып табылды. Бұл оқу процесінің барлық қажетті компоненттерін сақтай отырып, педагог пен білім алушының қашықтықтан өзара іс-қимыл жасауына мүмкіндік берді. Онлайн режимінде немесе электрондық поштаны пайдалану арқылы ақпарат алмасу, үздіксіз оқу процесі жүріп отырды. Электронды білім беру басылымдары білім алудың қуатты көзі болып табылды.

Осылайша, жоғарыда айтылғандардан білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологияларды әдістемелік мақсаттар саласы бойынша жіктеуге болады:

- Оқыту (білім, дағды алу, материалды меңгерудің жеткілікті деңгейін қамтамасыз ету).
- Тренажерлар (өз білімдерін тексеру, дағдыларын жетілдіру, тәжірибе).
- Ақпараттық-ізвестіру және анықтамалық (қажетті ақпаратты іздеу).
- Көрсету (қажетті ақпаратты визуалды қабылдау).
- Имитациялық (нақты жүйені дәл сипаттайтын нақты объектінің моделімен алмастыру).
- Зертханалық (эксперименттер мен эксперименттер жүргізу мүмкіндігі).
- Модельдеу (объект моделін құру).
- Есептеу (есептеулерді, формулаларды Автоматтандыру және т.б.).
- Оқу-ойын (оқу процесі ойын түрінде ұсынылады).

Ақпараттық — коммуникациялық технологияларды қолдана отырып, оқу процесінің ерекшелігі-оның жеке қабілеттері мен қызығушылықтарына сүйене отырып, білім беру процесін құратын оқушы іс-әрекеттің орталығы болады. Мұғалім көбінесе көмекші және кеңесші ретінде ғана әрекет етеді. Бастауыш мектепте АКТ-ны педагогикалық қолдану бағыттары әртүрлі. Ақпараттық-коммуникациялық құрылғыларды сабақта төмендегідей қолдануға болады :

-тақырып бойынша презентациялар мен көрнекі құралдар дайындап қолдану;

— пән бойынша видео және аудио жазбаларды дайындап көрсету;

— интернет желісінің анықтамалық ресурстары: кітапхана сайттары, қазақ тілі, әдебиет, мәдениет туралы энциклопедиялық басылымдар сайттары, оқушыларға арналған әртүрлі ақпараттық сайттар;

— оқушылардың жобалық қызметі, олардың компьютерлік презентациялар, электронды есептер жасауы.

Білім берудегі ақпараттық-коммуникациялық технологиялар келесідей жағдайларға мүмкіндік береді : оқуды тиімді және ақпараттылықты жоғары етуге, білім алушылардың ақпараттық қабылдауының барлық түрлерін қамтуына, әр адамға оқуда өзіндік бағыт-бағдар беретін ашық білім беру жүйесін құруға, оқытудың стилі мен әдісі бойынша ерекшеленетін балалар санатын оқу процесіне тартуға немесе ынталандыруға, күндізгі және қашықтықтан оқу үдерісінде оқушылардың танымдық іс-әрекетін ұйымдастыруға көмек береді. Компьютерді оқу іс-әрекетінде құрал ретінде пайдалану оны оқуды басқаруды оңтайландыруға, оқу процесінің тиімділігін арттыруға, уақытты айтарлықтай үнемдеуге болады: ақпараттық қолдау; оқу материалдарымен жұмыс; ұжымдық жұмысты ұйымдастыру; оқыту параметрлерін тіркеу және жүйелеу; қашықтан оқу.

Компьютер мұғалімге әртүрлі көмек түрлерін көрсетеді: жаңа оқу бағдарламаларын құру кезінде қажетті ақпаратты жеңілдетілген іздеу; оқытуға арналған материалдарды ресімдеу (суреттер, бейнелер, графика, мәтіндер және т.б.); бар әзірлемелерді талдау.

Ақпараттық технологиялардың орасан зор құндылығы — олар жарқын интерактивті оқу ортасын құруға мүмкіндік береді, сонымен қатар әртүрлі ақпарат көздерінен жаңа білімді өз бетінше алуға мүмкіндік береді.

Сонымен, компьютер мұғалімнің белсенді көмекшісі болып табылады. Интерактивті сабақ ақпараттық-танымдық мазмұнмен бірге оны көрсету барысында компьютерлік слайдтарды қолданудың арқасында эмоционалды бояуға ие болды. Сабаққа алдын ала дайындала отырып, мұғалім Microsoft Office бағдарламалық пакетінен PowerPoint қосымшасында өзіне қажетті тақырып бойынша презентация әзірлейді. Бұл мұғалімнің біліктілігіне қойылатын талаптарды арттырады. Ол компьютерлік технологияны қажетті деңгейде білуі және бағдарламалық қамтамасыз етумен жұмыс істеу дағдысына ие болуы керек. Интерактивті сабақты өткізудің маңызды шарты компьютерлік технологиялармен және көрнекі және дыбыстық оқу материалын көпшілікке көрсетудің заманауи құралдарымен жабдықталған кабинеттің болуы болып табылады. Мұның бәрі оқушының материалды жақсы меңгеруіне ықпал етеді.

Оқытуда ақпараттық технологияларды қолданудың оң нәтижелеріне жету үшін оларды енгізу ғана жеткіліксіз, сонымен қатар компьютерді қолдануды қамтитын пәндік бағдарламаларды әзірлеу қажет.

Осымен қатар басқа да маңызды мәселелер бар. Оларға мыналар жатады: мұғалімдердің ақпараттық технологияны пайдалануға дайындығы мен білімі; мектептердің техникалық жабдықталуы және т.б.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, компьютерді мұғалімге қарсы қою емес, оқу іс-әрекетін қамтамасыз ету құралы ретінде қарастыру керек деген қорытынды жасауға болады. Ал мұғалім мен компьютер тандемі ғана білім сапасын айтарлықтай арттырады.

АКТ білім беру құралдарын бірқатар параметрлер бойынша жіктеуге болады:

1. Шешілетін педагогикалық міндеттер бойынша: базалық дайындықты қамтамасыз ететін құралдар (электрондық оқулықтар, оқыту жүйелері, білімді бақылау жүйелері);

Практикалық дайындық құралдары (есептер, практикумдар, виртуалды конструкторлар, Имитациялық модельдеу бағдарламалары, тренажерлер);

көмекші құралдар (энциклопедиялар, сөздіктер, хрестоматиялар, дамытушы компьютерлік ойындар, мультимедиялық оқу сабақтары);

кешенді құралдар (қашықтан).

2. Білім беру процесін ұйымдастырудағы функциялары бойынша: ақпараттық-оқыту (электрондық кітапханалар, электрондық кітаптар, электрондық мерзімді басылымдар, сөздіктер, анықтамалықтар, оқытатын компьютерлік бағдарламалар, Ақпараттық жүйелер);

интерактивті (электрондық пошта, электрондық телеконференциялар) ;

іздеу (каталогтар, іздеу жүйелері).

3. Ақпарат түрі бойынша: мәтіндік ақпараты бар электрондық және ақпараттық ресурстар (оқулықтар, оқу құралдары).

Сондай-ақ, ақпараттық басылымдардың көпшілігі электронды түрде шығарылады, бұл оларды қағаз түрінде сатып алмай-ақ зерттеуге мүмкіндік береді, сол басылымдардың қағаз нұсқаларына қарағанда оларды сақтау, басылым бойынша іздеу ыңғайлы.

Мұғалімнің АКТ көмегімен шеше алатын міндеттері:

- сабақты жетілдіру;
- пәнге деген қызығушылықты арттыру;
- оқытудағы даралануды арттыру;
- білім берудегі өнімділікті арттыру,

- оқуға деген ынтаны арттыру;
- оқытудың басынан бастап АКТ-ны қолдана білу;
 - оқыту кезінде қашықтықтан қарым-қатынасты қамтамасыз ету.

Қорытындылай келе, ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың артықшылықтары ғана емес, кемшіліктері де бар екенін айта кету керек, біз екі негізгі нәрсені атап өткіміз келеді. Біріншісі-біреудің зияткерлік меншігін көшіру (рефераттар, мәтіндер, мақалалар және т.б.), бұл қазіргі білімді қоғам үшін қолайсыз. Екінші кемшілігі-кез-келген адам ақпаратты жариялай алады, сондықтан ол сенімсіз болуы мүмкін. Сондықтан интернеттегі кез-келген ақпаратты мұқият пайдалану керек.

ҚМ АА Қуәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.